

Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva

Ria Klementová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Ria Klementová
Osobní číslo: L13066
Studijní program: B2825 Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Ochrana obyvatelstva
Forma studia: prezenční

Téma práce: Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva

Zásady pro vypracování:

1. Preventivně výchovná činnost – právní východiska, základní cíl, obsahová náplň, používané formy a metody.
2. Analyzujte cílové skupiny, realizujte úrovně preventivně výchovné činnosti.
3. V praktické části zpracujte sesbíraná data z dotazníkového šetření zaměřených na problematiku preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva.
4. Případně navrhněte změny v preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva na základě dat z dotazníkového šetření.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

[1] MARTÍNEK, Bohumír. Ochrana obyvatelstva I. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, 133 s. ISBN 978-80-7251-298-0.

[2] Zkvalitnění systému vzdělávání a výzkumu v oblasti ochrany obyvatelstva: mezinárodní workshop : 27. března 2014, Uherské Hradiště : sborník příspěvků. Vyd. 1. Editor Jan Strohmandl. Ve Zlíně: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta logistiky a krizového řízení, 2014, 453 s. ISBN 978-80-7454-336-4.

[3] Koncepce preventivně výchovné činnosti, HZS MSK. Dostupné z: <http://www.hzsmsk.cz/prevence/pvc.pdf>

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce:

6. února 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

16. května 2015

V Uherském Hradišti dne 20. února 2015

doc. RNDr. Jiří Dostál, CSc.
děkan

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, pokud je užíváno k výzkumným nebo výukovým účelům, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhajení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti 11. 5. 2015

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na téma preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva a je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V části teoretické je uvedena problematika ochrany obyvatelstva, právní úprava preventivně výchovné činnosti a její obsahové zaměření. Dále jsou zmíněny pomůcky a projekty na podporu výuky a rozebrány jednotlivé cílové skupiny. Cílem praktické části je zpracovat sesbíraná data z dotazníkového šetření a navrhnout změny ke zdokonalení zkoumané problematiky.

Klíčová slova: ochrana obyvatelstva, preventivně výchovná činnost, vzdělávání, projekty, dotazníkové šetření

ABSTRACT

The bachelor's thesis is focused on topic of preventive educational activity in the area of population protection and it is divided into theoretical and practical part. In theoretical part is mentioned problem of protection of population, the legislation of preventive educational activity and its content orientation. Next are mentioned the aids and projects to support tuition and there are described individual target groups. The objective of practical part is to process the collected data from questionnaire survey and propose changes to improve examined problematic.

Keywords: protection of population, preventive educational activity, education, projects, questionnaire survey

Velké poděkování patří zejména mému vedoucímu práce prof. Ing. Dušanu Vičarovi, CSc., za velké množství cenných rad, jeho ochotu a věnovaný čas. Dále děkuji Ing. Františku Kocourkovi z městského úřadu v Plumlově za zodpovězení všech mých dotazů. Děkuji taktéž těm, kteří v rámci dotazníkového šetření odpověděli na otázky.

V neposlední řadě děkuji rodině a všem svým přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

„Příliš pozdě jest mít se na pozoru až vprostřed neštěstí.“

Seneca

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 OCHRANA OBYVATELSTVA	11
1.1 POSLÁNÍ A RÁMEC OCHRANY OBYVATELSTVA	11
1.2 ÚKOLY OCHRANY OBYVATELSTVA.....	11
1.3 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU.....	12
1.3.1 Výchova a vzdělávání	12
2 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST	14
2.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	14
2.2 OBSAHOVÉ ZAMĚŘENÍ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI	15
2.3 ZÁSADY A FORMY PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	16
2.4 VÝUKA TÉMAT OCHRANY ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH.....	17
2.4.1 Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů škol	17
3 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ OBYVATELSTVA V INTENCÍCH KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA DO ROKU 2020 S VÝHLEDEM DO ROKU 2030	19
3.1 MOTIV KONCEPCE.....	19
3.2 CÍLOVÝ STAV	20
3.3 STRATEGIE DO ROKU 2030	21
3.4 CÍLOVÉ HODNOTY A UKAZATELE.....	21
4 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	22
4.1 PROJEKTY PODPORUJÍCÍ VÝUKU	22
4.2 PROJEKTY NAVAZUJÍCÍ NA VÝUKU	22
4.3 POMŮCKY PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY	22
4.4 POMŮCKY PRO ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY	23
4.5 PROJEKTY K PODPOŘE VÝUKY NA ŠKOLÁCH.....	28
4.5.1 Hasík CZ	28
4.5.2 Asociace „Záchranný kruh“	28
4.5.3 Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí.....	29
4.5.4 Příprava občanů k obraně státu	29
5 CÍLOVÉ SKUPINY	31
5.1 PŘÍPRAVA DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	31
5.2 PŘÍPRAVA DOSPĚLÉ POPULACE.....	31
5.3 PŘÍPRAVA SPECIFICKÝCH SKUPIN OBYVATELSTVA	32
5.4 SYSTÉM VZDĚLÁVÁNÍ.....	33
6 CÍL A METODY PRÁCE	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	36

7.1	CÍLOVÁ SKUPINA	36
7.2	CHARAKTERISTIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	36
7.3	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	37
7.3.1	První okruh „Povinnosti občana k obraně státu“	37
7.3.2	Druhý okruh „Živelní pohromy“ a „Ochrana obyvatelstva“	39
7.3.3	Třetí okruh „Ochrana zdraví“	43
7.3.4	Čtvrtý okruh „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ a „Příprava občanů k obraně státu“	46
7.3.5	Pátý okruh „Občan“	47
8	NÁVRHOVÁ ČÁST	50
9	ZÁVĚR.....	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ	57
	SEZNAM GRAFŮ	58
	SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Zpracovaná bakalářská práce pojednává o preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva. Toto téma jsem si vybrala proto, že je velmi aktuální jak pro děti v mateřských, základních i středních školách, tak i pro dospělé obyvatelstvo.

Bakalářská práce je složena z teoretické a praktické části. V samotném začátku teoretické části uvádím, co vlastně je ochrana obyvatelstva. Dále už se zaměřuji na preventivně výchovnou činnost, její právní úpravu a obsahové zaměření. Následují historické souvislosti od doby, kdy došlo na základních a středních školách ke zrušení vyučovacího předmětu branná výchova. Dostávám se tak ke Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, kde výchova a vzdělávání obyvatelstva je jedním z hlavních témat. Dále uvádím pomůcky a projekty k podpoře výuky na školách a v závěru teoretické části se zabývám jednotlivými cílovými skupinami.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výsledky zjištěné na základně dotazníkového šetření, které bylo rozděleno do několika okruhů. Dotazníky jsou připraveny pro dospělé obyvatelstvo, protože je vhodné vědět, jak se v dané problematice orientují.

Hlavním cílem práce je zjistit prostřednictvím vlastního výzkumu především znalosti běžného obyvatelstva v oblastech ochrany obyvatelstva, živelních pohrom, povinnostech občana k obraně státu a ochraně zdraví. V závěru své práce se proto zabývám odpověďmi na jednotlivé otázky z dotazníkového šetření, které ale nedopadly úplně nejlépe.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OCHRANA OBYVATELSTVA

1.1 Poslání a rámec ochrany obyvatelstva

Lidstvo bylo po celou dobu své existence ohrožováno celou řadou nebezpečí. Zprvu se jednalo zejména o živelní katastrofy, sociální, náboženské i etnické střety často přerůstající ve válečné konflikty. Později přibýly průmyslové havárie a s rozšiřováním moderních technologií se přidaly hrozby v podobě nezvládnutí nově vyvíjených technologií, jako jsou například jaderná energie, genové manipulace, nanotechnologie nebo informační technologie. S posupující globalizací se ohrožení společnosti zvyšuje zejména s rostoucí snahou o maximalizaci zisku bez ohledu na udržitelný rozvoj zemí. Spolu s globalizací postupuje ruku v ruce i hrozba terorismu.[1]

Po vyhodnocení možných dopadů uvedených rizik a hrozeb je patrné, že opatření, která budou snižovat tato nebezpečí a jejich případné následky, jsou vlastně ochranou celé společnosti. Ochranu obyvatelstva je pak možné vnímat jako jeden ze základních pilířů systému bezpečnosti České republiky v souladu s Bezpečnostní strategií ČR schválenou vládou dne 8. září 2011 usnesením č. 665.[1]

1.2 Úkoly ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je širokou „multiresortní“ disciplínou, kterou není možné vysvětlovat a řešit jen jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva (ve vazbě na Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949), ale jako soubor činností a úkolů odpovědných orgánů veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob a také občanů, které vedou k zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí, v souladu s platnými právními předpisy. Úkoly jednotlivých orgánů jsou nepřenositelné a jejich plnění vyplývá z konkrétních ustanovení právních předpisů. Jako příklad je možné uvést:

- varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva v gesci HZS ČR,
- zabezpečení veřejného pořádku v gesci Policie ČR,
- ochrana života a zdraví obyvatel v gesci Ministerstva zdravotnictví a krajů,
- zvládání povodňových rizik v gesci Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a jednotlivých povodňových orgánů,

- zabezpečení fungování státní správy a samosprávy při mimořádné události nebo krizové situaci v gesci jednotlivých orgánů veřejné správy a další.[1]

Tento výčet je pouze příkladným a nepředstavuje taxativní výčet všech působností při přípravě na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.

Obecnou koordinační roli v oblasti ochrany obyvatelstva plní v souladu s § 7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů Ministerstvo vnitra.[1]

1.3 Analýza současného stavu

V rámci přípravných prací pro zpracování Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 byla zpracována strategická analýza významných oblastí ochrany obyvatelstva za využití metody SWOT. Posuzováno bylo následujících šest oblastí:

- Síly.
- Věcné zdroje.
- Úkoly ochrany obyvatelstva.
- Krizové řízení.
- Výchova a vzdělávání.
- Věda a výzkum, vývoj, inovace.[1]

1.3.1 Výchova a vzdělávání

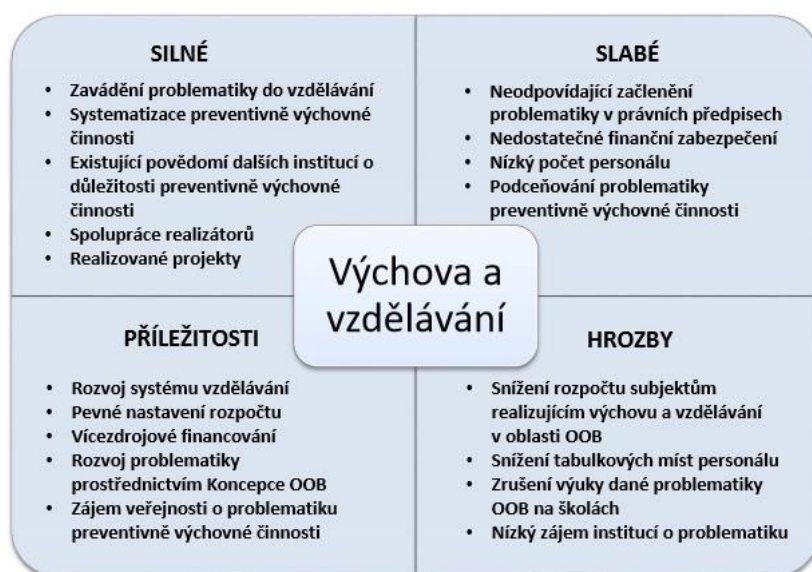
Výchova a vzdělávání jsou úzce vázány na začlenění problematiky ochrany obyvatelstva do systému vzdělávání na školách, který umožňuje dlouhodobě působit na jedince formou pravidelné a povinné výuky. Na školní vzdělávání jsou nadstavbově napojeny projekty vybraných institucí, které při realizaci těchto činností spolupracují. Jedná se zejména o základní složky IZS a nestátní neziskové organizace. Aby nedocházelo k duplicitnímu jednání, jsou od roku 2011 vyvíjeny snahy o systematizaci výchovy a vzdělávání.[1]

Úroveň výchovy a vzdělávání v současné době nereflektuje reálné hrozby a důsledky plynoucí z mimořádných událostí či krizových situací, kterých rok od roku přibývá, což se odráží i v přípravě odborníků.[1]

Nejdůležitější příležitostí rozvoje výchovy a vzdělávání je především další rozvíjení pravidelného vzdělávání v mateřských, základních a středních školách a zajištění stabilního financování, včetně rozpracování možností vícezdrojového financování. Dalšího posunu lze

dosáhnout optimalizací systému přípravy odborníků a ujednocením výuky na vysokých školách. Zaměřením na popularizaci výsledků činností lze dosáhnout většího zájmu veřejnosti a tím zlepšit postavení výchovy a vzdělávání ve společnosti.[1]

Výchova a vzdělávání je ohrožena řadou vnějších vlivů. Mezi hlavní hrozby patří snižování finančních prostředků, snižování počtu personálu potřebného k zabezpečení činností a celkový náhled společnosti na tuto problematiku. Významným vlivem, který by zbrzdil vzdělávání a výchovu obyvatelstva, by bylo zrušení výuky dané problematiky na školách.[1]

Obr. 1. Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“. Zdroj: [1]

2 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST

2.1 Právní úprava

Práva fyzických osob

Podle zákona č 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o IZS“) mají fyzické osoby pobývající na území České republiky právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech (§ 25 odst. 1).[2]

Realizace výše uvedených práv fyzických osob je uložena jednotlivým subjektům následujícími zákony:

Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

§ 7 odst. 2 písm. g) zákona o IZS ukládá, že MV – GR HZS ČR „organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost, k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení“.[2]

Hasičský záchranný sbor kraje

Podle § 10 odst. 5 písm. b) zákona o IZS organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení.

Hasičské záchranné sbory krajů jsou povinny podle § 12 odst. 2 písm. c) zákona o IZS seznamovat obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení obyvatel a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.[2]

Obecní úřad

Povinnost provádět preventivně výchovnou činnost v oblasti ochrany obyvatelstva vyplývá z § 15 odst. 4 zákona o IZS, který ukládá obecnímu úřadu seznamovat právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.[2]

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

Právnícká osoba a podnikající fyzická osoba dle § 23 odst. 1 písm. b) a § 24 odst. 1 písm. b) zákona o IZS je povinna (pokud je zahrnuta v havarijním plánu kraje nebo ve vnějším havarijním plánu) zajistit vůči svým zaměstnancům organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.[2]

2.2 Obsahové zaměření preventivně výchovné činnosti

Obsahové zaměření a formy preventivně výchovné činnosti pro ochranu obyvatelstva stanovuje MV – GŘ HZS ČR s cílem umožnit hromadným informačním prostředkům a občanům přístup k informacím o možných rizicích vzniku mimořádných událostí s následným ohrožením životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí.[3]

Dále informovat o způsobech prevence a přípravách na řešení následků případných mimořádných událostí, ale i popularizovat výsledky činnosti HZS ČR a jeho humanitární poslání. Obsahem jsou zejména následující témata:

- Zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí v okolí bydliště a pracoviště.
- Opatření, která jsou připravená k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku.
- Varování a chování po jeho vyhlášení.
- Čísla tísňového volání.
- Poskytování první pomoci.
- Používání hasicích přístrojů.
- Evakuace, evakuační zavazadlo.
- Improvizované ukrytí.
- Improvizovaná ochrana dýchacích cest, očí a povrchu těla.
- Provádění částečné dekontaminace.
- Chování při různých druzích mimořádných událostí (povodeň, únik nebezpečných látek apod.).[3]

2.3 Zásady a formy preventivně výchovné činnosti

Osoby pobývající na území České republiky mají **právo na poskytování informací** o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktaží a školení ke své činnosti při mimořádných událostech [4]. Tyto informace jsou základní náplní preventivně výchovné činnosti realizované orgány veřejné správy, podniky, občanskými sdruženími, médií a dalšími institucemi.[5]

Obsahové zaměření a formy preventivně výchovné činnosti na **úsecích požární ochrany a ochrany obyvatelstva** vychází ze současných právních předpisů a z potřeby dosažení znalostí a dovedností obyvatelstva k jeho chování při vzniku mimořádných událostí. Povinnost v této oblasti přísluší zejména [4]:

- Hasičskému záchrannému sboru ČR,
- obecním úřadům,
- právníkům a podnikajícím fyzickým osobám.

Hasičský záchranný sbor ČR stanoví obsahové zaměření preventivně výchovné činnosti. Obsahem jsou například tato témata:

- zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí, opatření, která jsou připravená k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku,
- varování, čísla tísňového volání,
- poskytování informací jak předcházet požárům,
- používání hasicích přístrojů,
- chování při různých druzích mimořádných událostí (povodeň, požár, únik nebezpečných látek apod.).[5]

Hasičský záchranný sbor k tomu využívá internet, rozhlasové a televizní vysílání a tisk. Spolupracuje s občanskými sdruženími, vydává propagační materiály, účastní se na výstavách a veřejných akcích. K vyhledávaným akcím patří např. Dny otevřených dveří na požárních stanicích HZS a soutěže v požárním sportu.[5]

Obecní úřad využívá místní možnosti informování obyvatelstva, jako jsou internetové stránky obcí, vlastní tiskoviny, místní rozhlasové vysílání nebo vysílání místní kabelové televize, popř. úřední desku obecního úřadu. K vyhledávaným akcím patří např. Dny otevřených dveří na požárních stanicích jednotek sboru dobrovolných hasičů obce, soutěže dobrovolných hasičů, akce pořádané pro děti základních, popř. středních škol v rámci výu-

ky tematiky „Ochrana člověka za mimořádných událostí“, výtvarné soutěže jako „Požární ochrana očima dětí“ a jiné akce pořádané ve spolupráci s místními organizacemi občanských sdružení.[5]

Úkol provádět preventivně výchovnou činnost je z hlediska organizační struktury HZS přiřazen odboru prevence. PVC Je však činností natolik náročnou, že k realizaci vytyčených cílů vyžaduje vzájemnou spolupráci jednotlivých odborů HZS kraje.[10]

2.4 Výuka témat ochrany člověka za mimořádných událostí na základních a středních školách

2.4.1 Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů škol

Historické souvislosti

Ve školním roce 1991/1992 došlo na základních a středních školách ke zrušení vyučovacího předmětu branná výchova. Jeho koncepce již neodpovídala novým společenským podmínkám. Předmět však nebyl ničím nahrazen. Tím došlo k přerušení vzdělávání dětí a mládeže v oblasti ochrany života a zdraví při mimořádných událostech.[2]

Od ledna 1994 do prosince 1995 proběhl experiment „Zařazení problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do výuky na základních školách a středních školách“ na 71 školách různého typu. Na základě konečného posuzování a vyhodnocování experimentu byl ze strany MŠMT vydán pokyn ředitelům škol, v němž se od 1. září 1999, doporučuje tematiku ochrany člověka za mimořádných událostí do výuky zařadit.[2]

Od 15. 3. 2003 vstoupil v platnost novelizovaný pokyn MŠMT [6], který zařadil výše uvedenou problematiku povinně do školních osnov v rozsahu minimálně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku (pokyn MŠMT čj. 12050/03-22 a čj. 13586/03-22 ze dne 4. 3. 2003). Od školního roku 2006/2007 probíhala výuka v souladu s novým systémem, kdy každá škola zpracovala své školské vzdělávací programy.

Nejzásadnějším a nejdůležitějším krokem vpřed je aktualizovaná verze platného vzdělávacího dokumentu [7] pro základní školy, tzv. rámcového vzdělávacího programu (dále jen „RVP), do kterého se podařilo zahrnout problematiku ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v daleko širší míře. Došlo ke specifikaci učiva a dílčích cílů. Tak-

to upravený program byl schválen začátkem roku 2013 a učitelé podle něj začali učit od září téhož roku.

Vzhledem ke složitosti problematiky bylo zahájeno intenzivní vzdělávání učitelů. Pro přípravu budoucích učitelů vznikl ve spolupráci s pedagogickými fakultami a dalšími vysokými školami materiál [8] (schválen usnesení vlády č. 734/2011), který stanovil tři tzv. studijní základy pro jednotlivé obory vzdělávání těchto škol. Jednalo se o Studijní základ I. určen všem studentům napříč obory k získání základních znalostí a dovedností, jak předcházet mimořádným událostem a jak ochránit sebe a svěřené žáky v případě jejího vzniku. Studijní základ II. určen studentům oboru Výchova ke zdraví, kteří by se měli navíc naučit tuto problematiku vyučovat a Studijní základ III. pro studenty jedno a dvouoborových studijních programů zaměřených na ochranu obyvatelstva. Tyto studijní základy jsou v současné době postupně zaváděny do vzdělávání jednotlivých vysokých škol.

3 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ OBYVATELSTVA V INTENCÍCH KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA DO ROKU 2020 S VÝHLEDEM DO ROKU 2030

Nové přístupy k ochraně obyvatelstva budou vyžadovat změnu pohledu na preventivně výchovnou činnost a výchovu a vzdělávání obyvatelstva. Pokud chceme mít adekvátně připravené obyvatelstvo, které bude schopné správně reagovat v případě hrozby nebo vzniku mimořádné události nebo krizové situace, je nezbytné nastavit jeho systematickou přípravu a tuto vhodně doplňovat dalšími projekty. Pro efektivní a účelné fungování výchovy a vzdělávání obyvatelstva, které by odpovídalo aktuální identifikaci a dopadu hrozeb, je proto nezbytné optimalizovat a rozvinout tuto oblast ve fungující systém napříč všemi úrovněmi státní správy a samosprávy s větším zapojením odborníků, ale i samotného adresáta, tj. občana.[9]

Jednou z priorit Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 202 s výhledem do roku 2030 (dále jen „Koncepce“) je širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání.[9]

3.1 Motiv Koncepce

V roce 1991 došlo ke zrušení systematické přípravy obyvatelstva v rámci vzdělávacího procesu. Začaly vyrůstat generace, které neabsolvovaly žádné vzdělávání z oblasti bezpečnosti, což se ve společnosti projevuje jako závažný nedostatek.[9]

Ovšem generace ještě vzdělané v rámci branné výchovy nebo dalších kurzů civilní obrany na tom byly obdobně, protože po revoluci se úplně změnil charakter hrozeb. Pro přicházející nové hrozby, jimiž nám příroda začala dávat jasně najevo, kdo zatím vládne světu, dřívější rady týkající se ukrytí v předem stanoveném krytu, nejlépe stále tlakově odolném, nebo individuální ochrana v podobě nasazení ochranné masky, neměly opodstatnění.[9]

Současná doba přináší vysoký počet mimořádných událostí, které jsou způsobeny jak přírodními vlivy, tak činností člověka a v intencích těchto skutečností roste i význam otázek bezpečnosti (viz Bezpečnostní strategie). Společnost si pomalu začíná uvědomovat, jak je příprava na tyto události důležitá.[9]

Uvedené mimořádné události přináší nejen vysoké finanční ztráty, ale především dochází ke ztrátám na životech. Z tohoto důvodu je nutné připravovat občany České republiky komplexně a systematicky. Takto připravení občané budou lépe připraveni na zvládání mimořádných událostí a to ve výsledku povede nejen ke snížení ztrát na životech, ale současně ke snížení škod způsobených mimořádnými událostmi, neboť obyvatelstvo bude vědět, jak před vlivy těchto událostí chránit sebe, ale i svůj majetek.[9]

Potřebu vzdělávat obyvatelstvo a připravovat jej na aktuální hrozby si odborná veřejnost uvědomuje již dlouhodobě. Vzhledem k tomu, že pravidelné získávání poznatků, jejich procvičování a opakování vedoucí k získání dovedností, návyků a správných postojů je možné jen ve vzdělávacím procesu, pozornost se zaměřila právě tímto směrem.[9]

Pokud chce být společnost maximálně připravena na mimořádné události, nestačí pouze budovat systém ochrany společnosti před mimořádnými událostmi, podporovat a rozvíjet podmínky pro akceschopnost složek integrovaného záchranného systému, zvyšovat odbornou úroveň pracovníků institucí veřejné správy odpovědných za plnění úkolů v oblasti bezpečnosti, ale je nezbytné také vzdělávat a připravovat samotné obyvatelstvo.[9]

Díky intenzivním snahám a spolupráci více resortů a odborníků se postupně podařilo v určité podobě znovu vrátit problematiku bezpečnosti do výuky, počínaje předškolním vzděláváním a konče vysokým školami.[9]

3.2 Cílový stav

Vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání prostupující napříč všemi stupni veřejné správy, s nezastupitelnou rolí soukromého sektoru i samotného obyvatelstva, jehož výsledkem bude zvýšení schopností obyvatelstva v oblasti sebeochrany a aktivního zapojení do řešení mimořádných událostí a krizových situací na všech úrovních.[9]

Vzdělávání by mělo začínat u odborníků zabývajících se ochranou obyvatelstva a krizových řízením, obsáhnout učitele vyučující tuto problematiku, připravovat lektory a realizátory projektů zaměřených na prevenci před mimořádnými událostmi a krizovými situacemi s hlavním cílem adekvátně připravovat samotné obyvatelstvo, které ponese svůj díl odpovědnosti vůči sobě, svému okolí, ale i vůči státu.[9]

K tomu bude potřeba jasně stanovit práva a povinnosti, pravidla, úkoly a role pro všechny zainteresované subjekty a vše dostatečným způsobem zakotvit do legislativních norem.[9]

3.3 Strategie do roku 2030

K naplnění stanovené priority bude potřeba především vytvořit legislativní, administrativní a materiální podmínky, a souběžně s tím připravovat na tyto změny (například zavedení nového předmětu do škol) i celou společnost.[9]

System výchovy a vzdělávání zahájit již předškolním vzděláváním, jehož vrcholem bude celoživotní vzdělávání obyvatelstva v rámci profesního vzdělávání. Vše podpořit projekty reagujícími na aktuální potřeby společnosti. K tomu bude nutné stanovit podíl zapojení jednotlivých prvků veřejné správy, zkvalitnit vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení, více zapojit soukromé subjekty a především média.[9]

3.4 Cílové hodnoty a ukazatele

Plnění priority je podmíněno uskutečňováním jednotlivých kroků, bez kterých není možné dosáhnout cílového stavu. Jedním z nejdůležitějších kroků bude novelizace právních předpisů, do kterých bude potřeba začlenit oblast výchovy a vzdělávání v odpovídajícím rozsahu s přesným vymezením rolí jednotlivých subjektů, s jejich právy, povinnostmi a úkoly. Bude potřeba revidovat a zefektivnit dnes existující systém vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti a učitelů vyučujících danou problematiku ve školách.[9]

Velké úsilí bude potřeba věnovat možnosti zařazení předmětu obsahujícího bezpečnostní problematiku do výuky v mateřských, základních a středních školách. Rovněž systematicky podchytit přípravu dospělého obyvatelstva, tj. zásady sebeochrany a vzájemné pomoci při mimořádných událostech a krizových situacích začlenit do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.[9]

Celý systém nastavit tak, aby pružně reagoval na aktuální potřeby společnosti a nové hrozby s využitím nejnovějších výsledků bezpečnostního výzkumu.[9]

4 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA

Jedná se nejen o výuku na školách, ale jde i o celoživotní vzdělávání, které je v této oblasti velice důležité.

4.1 Projekty podporující výuku

Jsou to takové projekty, které výuku doplní, rozvinou či zkvalitní. Např.:

- Příprava učitelů.
- Tvorba učebnic.
- Aktivity ve školách.
- Mimoškolní aktivity.[11]

4.2 Projekty navazující na výuku

Jde o projekty, které navazují na znalosti a dovednosti získané ve škole. Projekty jsou vhodné pro cílové skupiny, které již nebudou systematicky vzdělávány. Např.:

- Celostátní kampaně.
- Besedy.
- Vzdělávání médií.
- Příručky.
- Internetové stránky.[11]

4.3 Pomůcky pro mateřské školy

Pastelka

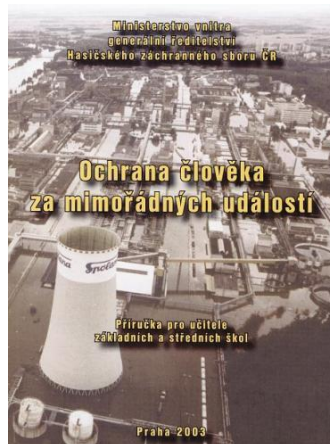
Pastelka je český časopis pro děti předškolního a mladšího školního věku (1. – 3. ročník základní školy). Obsahově navazuje na rámcové vzdělávací programy závazné pro mateřské a základní školy. V roce 2013 spolupracovalo MV-GŘ HZS ČR s časopisem Pastelka na tvorbě seriálu věnovaného oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí.[12]

Seriál představuje základní okruhy, které děti seznamují se zásadami chování:

- Tísňová linka 112.
- Poznej uniformu záchranářů.
- Rozliš nebezpečné situace.

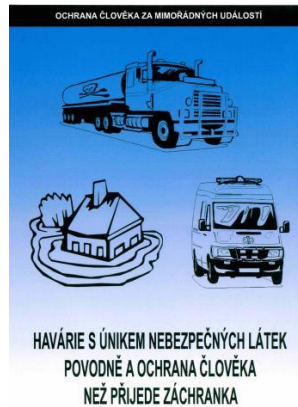
- Poznej varovné symboly.
- Požáry.[12]

4.4 Pomůcky pro základní a střední školy

Obr. 2. *Příručka pro učitele základních a středních škol „Ochrana člověka za mimořádných událostí“.* Zdroj: [13]

Příručka je určena pro učitele základních a středních škol. Jedná se o druhé, upravené a rozšířené vydání z roku 2003. Příručka byla distribuovaná na každou základní a střední školu cestou HZS krajů po jednom výtisku.[13]

Obr. 3. Videokazeta s videofilmy. Zdroj: [14]

Videokazeta se čtyřmi filmy:

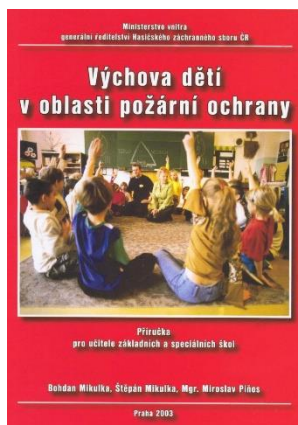
- Povodně a ochrana člověka.
- Havárie s únikem nebezpečných látek.
- Než přijde záchranka.
- Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí.

Videokazeta byla distribuovaná na každou základní a střední školu v roce 2002 cestou HZS krajů po jednom kuse.[14]

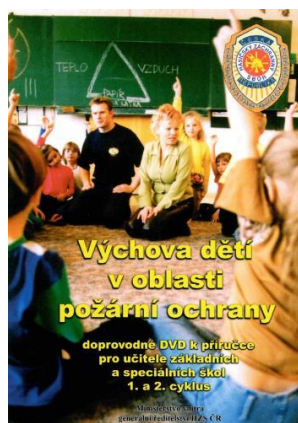
Obr. 4. Příručka „Víš odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112?“ Zdroj: [15]

Příručka je zaměřena pro lepší určení lokace nahlášení mimořádné události. Obsahuje také podrobné informace jak konkretizovat místo lokace MU.[15]

Obr. 5. Příručka pro učitele základních a speciálních škol „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“.

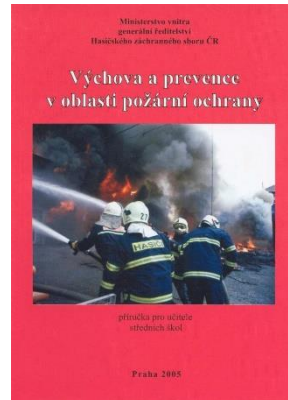
Zdroj: [15]

Obr. 6. Videokazety „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Zdroj: [14]

Příručka byla vydána jako jednorázová publikace určená pro učitele základních a speciálních škol. Každá základní a speciální škola ji obdržela po jednom výtisku cestou HZS krajů do 31. 12. 2005. Příručka je rozdělena na část teoretickou a na část metodickou.

Videokazety s filmy „Výchova dětí v oblasti požární ochrany I“ a „Výchova dětí v oblasti požární ochrany II“, které doplňují příručku se stejným názvem, obdržela každá základní a speciální škola po jednom kuse cestou HZS krajů do 31. 2. 2005.[14]

Obr. 7. Příručka „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“. Zdroj: [16]

V roce 2007 byla příručka distribuována na každou střední školu po dvou kusech.

Obr. 8. Pomůcky vydané nakladatelstvím učebnic Fortuna. Zdroj: [14]

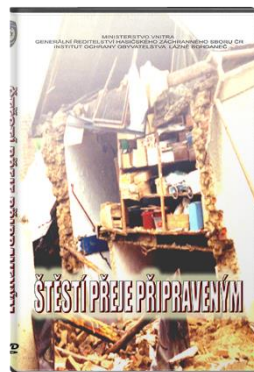
Učebnice „**Ochrana člověka za mimořádných událostí**“ má pět dílů:

- Sebeochrana a vzájemná pomoc.
- Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie.
- Živelní pohromy.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – pro první stupeň ZŠ.
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – pro střední školy.[14]

Obr. 9. Pomůcky vydané nakladatelstvím ALBRA. Zdroj: [14]

Metodická příručka a učebnice vydané nakladatelstvím ALBRA jsou určeny žákům základních škol (od 1. – 9. třídy).[14]

Obr. 10. DVD „Šťěstí přeje připraveným“. Zdroj: [14]

Seriál krátkých videoklipů „Šťěstí přeje připraveným“, vyrobený ve spolupráci MV-GŘ HZS ČR a Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, slouží jako návod, jak se zachovat při nebezpečných situacích, do kterých se může každý z nás dostat.[14]

4.5 Projekty k podpoře výuky na školách

4.5.1 Hasík CZ

Cílem preventivního projektu je pomocí odborně vyškolených instruktorů, z nichž většinu tvoří profesionální a dobrovolní hasiči, předat dětem ve dvou věkových rovinách školního života důležité informace z oblasti prevence před mimořádnými událostmi.[17]

Obr. 11. Logo „Hasík CZ“.

Zdroj: [19]

4.5.2 Asociace „Záchranný kruh“

Nezisková organizace, která sdružuje záchranářské subjekty a další instituce. Společně tak realizují systém informování, vzdělávání a prevenci v oblastech běžných rizik a MU.

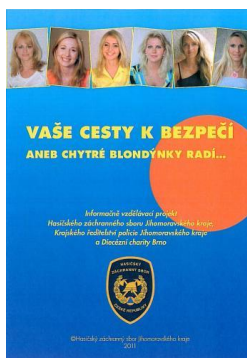
Asociace například vytváří vzdělávací materiály pro pedagogy a jejich žáky, dále vyvíjí a vyrábí materiály pro záchranáře a jejich preventivně výchovnou činnost. Organizuje vzdělávací akce pro všechny cílové skupiny a spravuje bezpečnostní informační systém pro města a obce ČR.[18]

Obr. 12. Logo Asociace „Záchranný kruh“. Zdroj: [19]

4.5.3 Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí

Pracovnice Hasičského záchranného sboru Jihomoravského kraje, Policie ČR Krajského ředitelství Jihomoravského kraje a Diecézní charity Brno radí, jak správně postupovat při běžných ohrožení, včetně ohrožení naší bezpečnosti či našeho majetku v důsledku kriminality. Výsledkem projektu je publikace, ve které chytré blondýnky radí, jak se chovat bezpečně.[19]

Obr. 13. *Publikace „Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí...“.* Zdroj: [19]

4.5.4 Příprava občanů k obraně státu

Příprava občanů k obraně státu (POKOS) je nedílnou součástí plánování obrany státu. Zákonná povinnost občanů bránit svou vlast nezanikla ani s profesionalizací Armády České republiky. Systematická a diferencovaná příprava občanů k obraně státu je jedním z předpokladů vytvoření potřebných schopností k zajišťování obrany jednotlivců i celé společnosti.[25]

V současném právním řádu je příprava občanů k obraně státu řešena zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 52 tohoto zákona je příprava občanů k obraně státu dobrovolná a má charakter vzdělávání, není-li zákonem nebo jiným právním předpisem stanoveno jinak.[25]

Provádění přípravy občanů k obraně státu řídí Ministerstvo obrany, na přípravě občanů k obraně státu se mohou podílet i občanská sdružení, církve, náboženské společnosti a další právnické osoby v součinnosti s příslušnými krajskými a obecními úřady.[25]

Pro učitele

V upraveném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, platném od 1. září 2013, je nově zařazena problematika přípravy občanů k obraně státu. Tento krok vychází z Koncepce přípravy občanů k obraně státu, kterou vláda schválila dne 16. ledna 2013 svým usnesením č. 38. Obsah přípravy občanů k obraně státu je začleňován do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět“ a „Člověk a společnost“. Následně bude tato problematika zahrnuta i do RVP středního vzdělávání.[26]

Příprava občanů k obraně státu je zaměřena zejména na:

- zdravotnickou přípravu,
- přípravu k civilní ochraně,
- přípravu k sebeobraně a vzájemné pomoci v krizových situacích vojenského i nevojenského charakteru. [26]

Žáci a studenti v rámci vzdělávání získají základní informace o:

- současném bezpečnostním prostředí,
- výhodách členství ČR v mezinárodních bezpečnostních a politicko-vojenských organizacích,
- principech obrany státu,
- úloze ozbrojených sil ČR.[26]

Zároveň se seznámí s povinnostmi, které jim jako občanům ČR ve vztahu k obraně státu, vyplývají z platných právních norem.

Ministerstvem obrany byl vytvořen pro pomoc učitelům základních škol, vedoucím pracovníkům těchto škol a koordinátorům školních vzdělávacích programů materiál „**Metodické doporučení k problematice přípravy občanů k obraně státu**“. Materiál obsahuje rozložení učiva pro 1. a 2. stupeň základních škol včetně očekávaných výstupů, doporučené formy a metody výuky, přehled základních pojmů a podklady pro výuku.[26]

5 CÍLOVÉ SKUPINY

5.1 Příprava dětí a mládeže

Vzdělávání dětí a mládeže

Pro dobrou přípravu je nutné opakování, utvrzování informací, systematičnost, kontrola. Všechny tyto možnosti umožňuje pouze vzdělávací systém. Z tohoto důvodu se HZS ČR zaměřuje na výuku tematiky „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ na mateřských, základních a středních školách.[20]

K procvičování a upevňování učiva lze využívat různých forem:

- Praktická cvičení,
- hry a soutěže,
- diskuse (zkušenosti, příklady ze života, zážitky, poznatky),
- dramatizace, simulační metody,
- pokusy,
- nácvik požadovaného chování,
- tvorba nákresů variant řešení situací,
- výuka a poznávání v terénu (dle prostředí, období, činnosti),
- projekty,
- spolupráce se složkami IZS a nestátními neziskovými organizacemi – besedy, ukázky, společné nácviky, praktické výcviky, návštěvy přímo na stanicích.[21]

Cílové skupiny v oblasti vzdělávání dětí a mládeže mohou být následující:

1. Předškolní vzdělávání (děti od 3 do 5 let – mateřská škola)
2. Základní vzdělávání (děti od 6 do 14 let – povinná školní docházka)
3. Střední vzdělávání (střední škola, gymnázium)

5.2 Příprava dospělé populace

Informování občanů regionálními tiskovinami, rozhlasovými a televizními stanicemi

I nadále pokračuje trend z minulých let, kdy se spolupráce HZS kraj s regionálními médii realizuje lépe, než se daří MV – GŘ HZS ČR s celostátními médii.[22]

Jednorázové akce pro veřejnost

Kromě výše uvedených aktivit pořádá HZS ČR pro veřejnost množství jednorázových akcí, na kterých je veřejnost seznamována s činností HZS ČR, ale i se zásadami chování v případě vzniku mimořádné události. Mezi největší patří Den záchranářů v Karlových Varech, Dny NATO v Ostravě a akce typu „dny s IZS“, které se konaly v řadě dalších měst ČR.[22]

Cílové skupiny v oblasti vzdělávání dospělé populace mohou být následující:

1. Absolventi
2. Zbylá populace

5.3 Příprava specifických skupin obyvatelstva

V průběhu roku 2013 se řada HZS krajů začala úspěšně věnovat přípravě a vzdělávání specifických skupin obyvatelstva, především handicapovaným osobám a seniorům. Jejich příprava probíhala zejména formou přednášek a besed prostřednictvím „senior akademií“, univerzit třetího věku nebo ve spolupráci s občanskými sdruženími seniorů. Poptávka ze strany těchto skupin často zdaleka převyšuje nabídku.[23]

Do nedávna směřovala preventivně výchovná činnost hasičů převážně do řad dětí a mládeže. Od podzimu roku 2014 se však rozběhla i velká kampaň právě mezi seniory. Tento projekt je společným dílem Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR (MV – GŘ HZS ČR) a Nadací Charty 77, v rámci **projektu „SENSEN – Senzační senioři“**. [24]

Spolupráce v první fázi zahrnuje pravidelné publikování preventivně výchovných článků z oblasti „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“. Každý měsíc je na stránkách www.SENSEN.cz zveřejňován nový článek.[23]

Dosud publikované články:

- „První pomoc při popáleninách“.
- „Jak se vyvarovat požáru v domě, co dělat v případě jeho vzniku?“.
- „Únik nebezpečných látek a improvizovaná ochrana“.
- „O sirénách“.
- „Zásady opuštění obydlí při nařízené evakuaci“.
- „Nebezpečí vzniku požáru v období Vánoc a Silvestra“.[24]

Na tvorbě textů se podílejí tzv. koordinátoři preventivně výchovné činnosti u HZS krajů v součinnosti s příslušníky oddělení instruktáží a školení MV – GŘ HZS ČR, což je zárukou odborné úrovně a věcné správnosti.[24]

Obr. 14. Logo projektu „SENSEN – Senzační senioři“. Zdroj: [24]

5.4 Systém vzdělávání

Dne 7. 10. 2014 se v Ostravě konal Brokerage Event 2014 na téma Vývoj a aplikace nových trendů při zajišťování bezpečnosti a ochrany obyvatelstva. Akce se zúčastnila paní plk. Mgr. Eleonóra Tilcerová, vedoucí oddělení instruktáží a školení, MV – GŘ HZS ČR. Její vystoupení bylo na téma „**Příprava vybraných skupin obyvatelstva na MU v kontextu KOOB do roku 2020 s výhledem do roku 2030**“. V závěru zmínila několik grafů, dle kterých je jasně vidět, že postupným nabýváním vědomostí, opakováním, testováním a praktickou výukou lze dosáhnout toho, co se do budoucna od občana očekává. Příkladem toho je:

- Předcházení vzniku MU.
- Adekvátní reakce na již vzniklou MU.
- Zásady sebeochrany.
- Kde získávat informace.[11]

6 CÍL A METODY PRÁCE

Následující část práce je zaměřena na znalosti dospělé populace v oblastech ochrany obyvatelstva, živelních pohrom a ochrany zdraví.

Cíle práce jsou tedy:

- zvolení cílové skupiny, která bude zkoumána,
- tvorba dotazníků,
- analýza sesbíraných dat,
- prezentace výsledků s komentářem,
- navržení změn ke zdokonalení zkoumané problematiky.

Pro zpracování jsou využívány poznatky a informace získané z dotazníkového šetření. Dotazník v jeho základní podobě je jako strukturovaný rozhovor předložený v písemné podobě. Je tedy určený pro hromadné získávání údajů.[30]

Centrální úlohu v dotazníku má zdůvodněná volba a formulace otázek (položek). Autor dotazníku při koncipování položek musí především sledovat **vztah otázky k výzkumnému cíli** a k základním problémům výzkumu. Otázky musí být **jasně a konkrétně formulovány**. Dále autor zvažuje formu položek, jejich počet a určí délku dotazníku. Položek by nemělo být příliš mnoho. Jejich velký počet vede nejčastěji k povrchnímu zodpovězení, čímž trpí i kvalita výsledku.[30]

Významným aspektem dotazníku je rovněž **výběr vzorku**. Je třeba, aby výzkumník znal hlavní charakteristiky populace, na kterou se obrací.[30]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem dotazníkového šetření určené pro obyvatelstvo bylo především posouzení jejich znalostí o dané problematice.

7.1 Cílová skupina

Sběr dat probíhal v dubnu 2015 v mém rodném městě Plumlov. Plumlov leží v Olomouckém kraji a má 2 379 obyvatel. Dotazníkové šetření bylo předloženo dospělému obyvatelstvu nad 26 let.

7.2 Charakteristika dotazníkového šetření

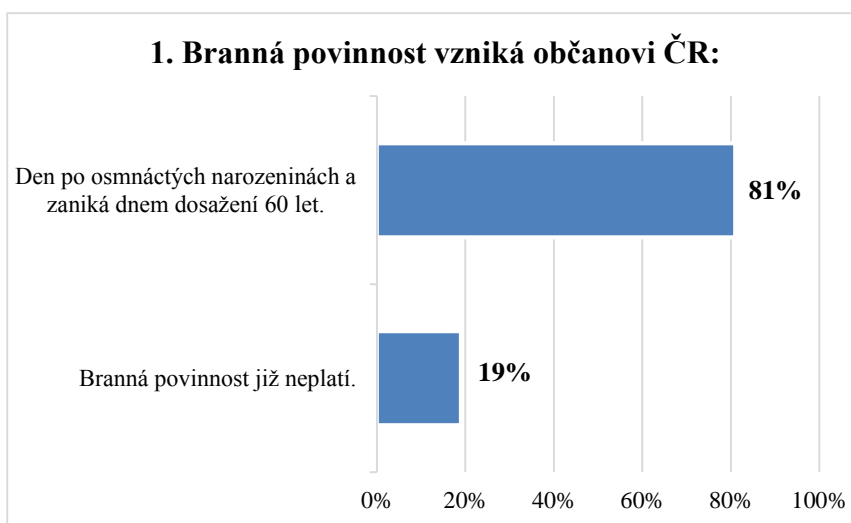
Využila jsem hned několik akcí ve městě, kdy jsem dotazníky v tištěné formě nechala kolovat mezi obyvateli. Průzkum tak probíhal anonymně a zúčastnilo se ho celkem 200 respondentů. Celé znění dotazníku je uvedeno v **příloze P I**.

Dotazník obsahoval celkem 16 otázek a byly rozděleny do pěti okruhů. První okruh se zabýval povinnostmi občana k obraně státu. Okruh druhý, v němž byly otázky běžného života, se věnoval živelním pohromám a ochraně obyvatelstva. Třetí skupina otázek prověřovala znalosti v oblasti ochrany zdraví a čtvrtý okruh, tedy předposlední, se zabýval problematikou „Ochrany člověka za mimořádných událostí“ a „Přípravy občanů k obraně státu“. Pátým a posledním okruhem byly otázky, kde občan mohl projevit zájem o výše uvedenou problematiku, a také zda navštěvuje webové stránky města, obzvláště pak odkaz „Návody na řešení krizových situací“. Poslední otázka se týkala pohlaví tázaného občana.

7.3 Výsledky dotazníkového šetření

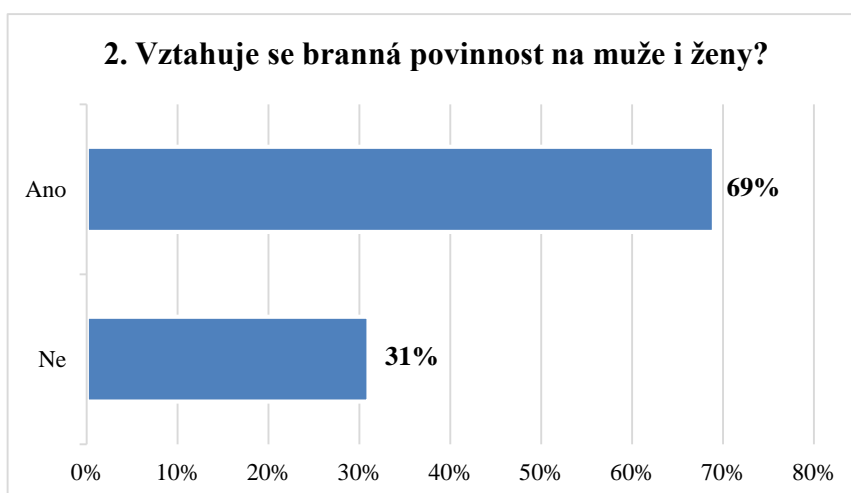
7.3.1 První okruh „Povinnosti občana k obraně státu“

Otázka první zjišťovala, kdy vzniká občanovi ČR branná povinnost. Správně odpovědělo 81 % dotázaných občanů, tedy že branná povinnost vzniká občanovi den po osmnáctých narozeninách a zaniká dnem dosažení 60 let. Zbývajících 19 % z dotázaných občanů se domnívá, že branná povinnost již neplatí.

Graf 1. Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]

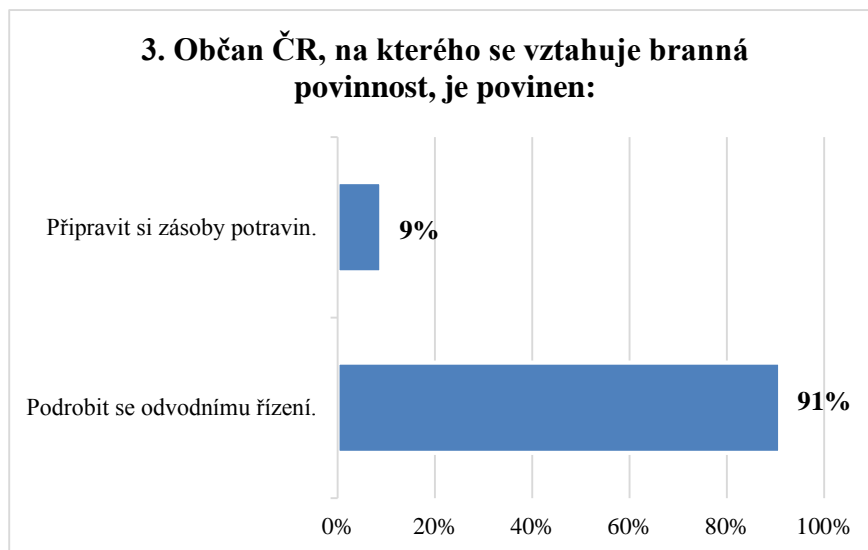
V případě **druhé otázky** mě zajímalo, jak občané zareagují na dotaz, zda se branná povinnost vztahuje na muže i ženy. Správnou odpověď, tedy ano, branná povinnost se vztahuje na muže i ženy poskytlo 69 % respondentů. 31 % dotázaných se domnívá, že se branná povinnost vztahuje pouze na muže.

Graf 2. Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]

Třetí otázka, poslední v prvním okruhu, se zabývala povinnostmi občana ČR, na kterého se vztahuje branná povinnost.

Zásoby si připravovalo 9 % dotazovaných občanů, ale **správně** by se 91 % občanů podrobilo odvodnímu řízení.

Graf 3. *Otázka č. 3.* Zdroj: [vlastní]

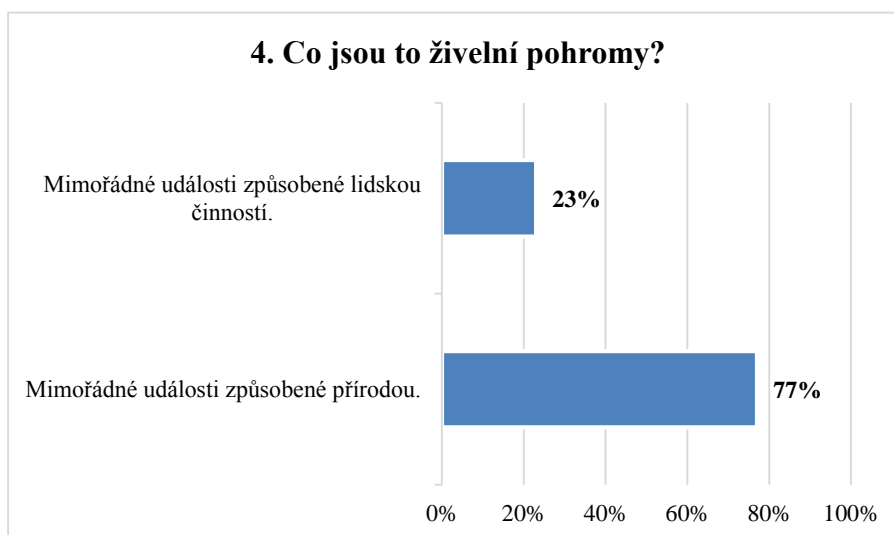
Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování definuje brannou povinnost jako povinnost státního občana České republiky plnit úkoly ozbrojených sil České republiky a zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené zákonem. Branná povinnost vzniká občanovi dosažením věku 18 let a zaniká dosažením věku 60 let.[27]

Tento zákon nedělá rozdíl v pohlaví, takže branná povinnost je platná pro muže i ženy.

První okruh otázek, který se zabýval přípravou občanů k obraně státu, bych zhodnotila jako zdařilý - co se správných odpovědí týká.

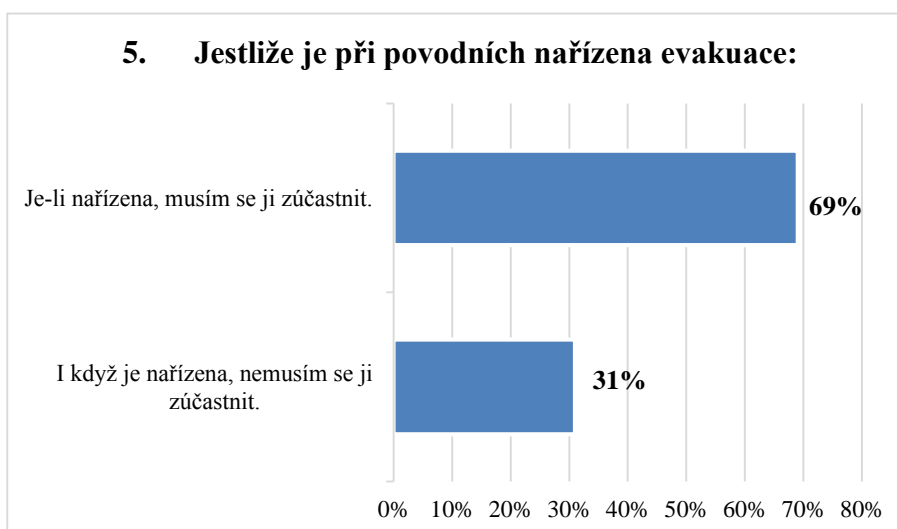
7.3.2 Druhý okruh „Živelní pohromy“ a „Ochrana obyvatelstva“

V pořadí **čtvrtá otázka** nebyla dle mého názoru vůbec těžká, ale i přesto správně odpovědělo „pouze“ 77 % respondentů. Zbýlých 23 % si myslí, že příčinou živelní pohromy jsou MU způsobené lidskou činností.

Graf 4. *Otázka č. 4.* Zdroj: [vlastní]

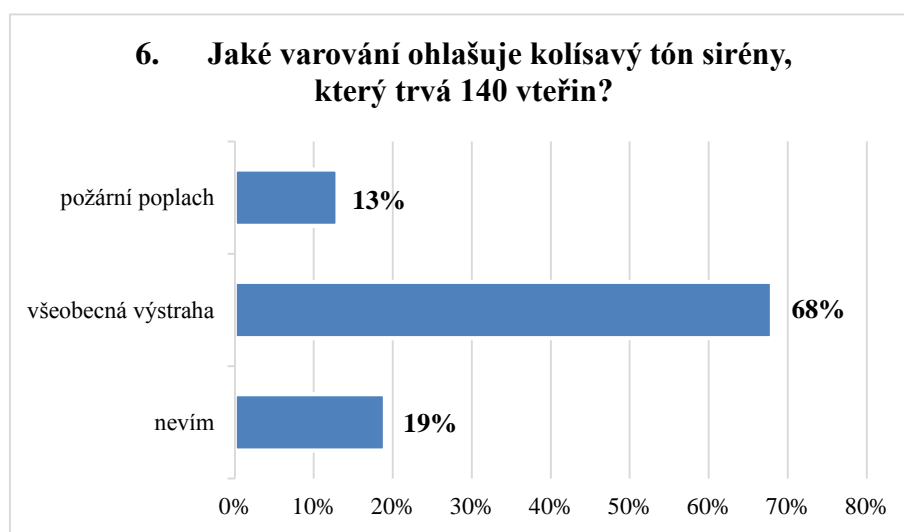
V případě **páté otázky** jsem se občanů ptala, jak se zachovají při nařízení evakuace například při povodních. Správně by se zachovalo 69 % dotázaných, a to, že by se evakuace v případě jejího nařízení zúčastnili. Zbývajících 31 % respondentů si myslí, že i když je evakuace nařízena, účastnit se nemusí. V tomto případě je jasně vidět, že město by mělo s občany během nastalé mimořádné události větší problémy. Je tedy žádoucí dát obyvatelům tohoto města najevo, jak se správně v takové situaci zachovat.

Graf 5. *Otázka č. 5.* Zdroj: [vlastní]

Otázka číslo šest se zabývala kolísavým tónem sirény, který trvá 140 vteřin. Občanů jsem se ptala, jaké varování tento tón ohlašuje.

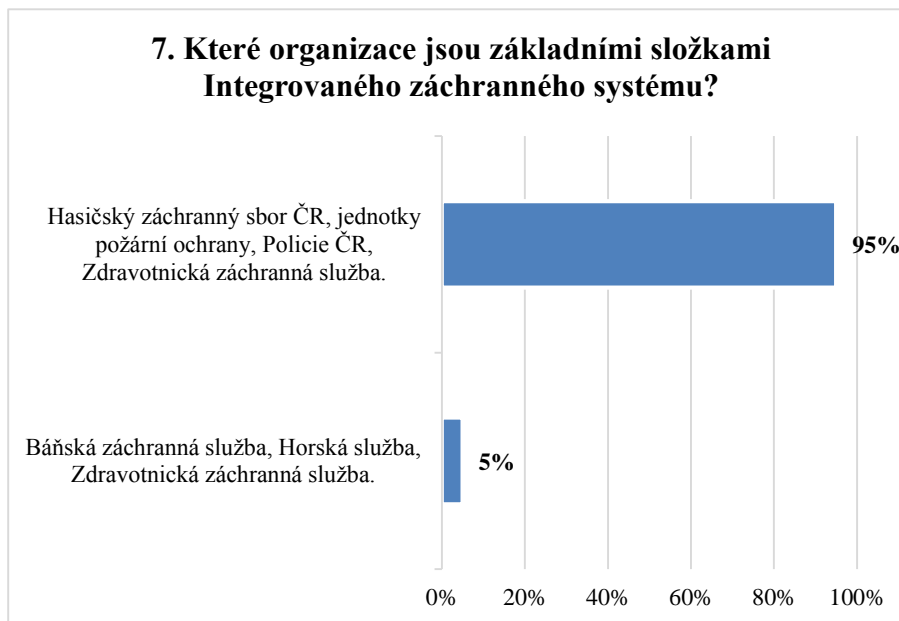
Správných odpovědí se mi dostalo v podobě 68 %, a to, že tón ohlašuje všeobecnou výstrahu. 13 % respondentů si myslí, že jde o požární poplach, ovšem ten se vyhlašuje pro jednotky požární ochrany a není varovným signálem pro obyvatelstvo.[13] V tomto případě si myslím, že došlo k nepochopení otázky nebo přímo pojmu „kolísavý tón sirény“. 19 % dotázaných občanů zvolilo možnost „Nevím“ a z toho usuzuji, že na otázku neznali odpověď vůbec.

Graf 6. Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]

Které organizace jsou základními složkami Integrovaného záchranného systému, tak zněla **otázka číslo sedm**.

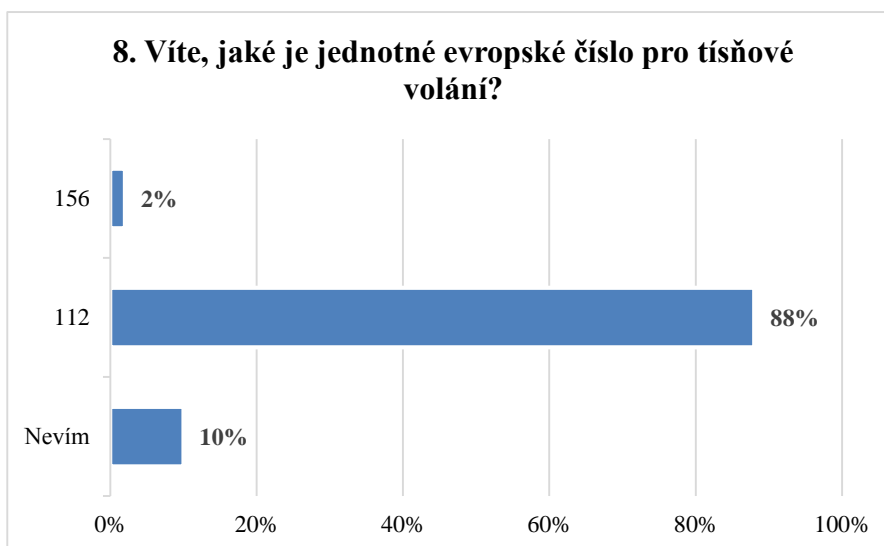
Špatnou odpověď zvolilo 5 % dotázaných občanů a z mého pohledu došlo o neznalost pojmu Integrovaný záchranný systém. Správně odpovídalo 95 % respondentů, tedy že základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, Policie ČR a Zdravotnická záchranná služba.

Graf 7. Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]

Otázka osmá se zabývala telefonním číslem pro tísňové volání, které je v Evropě jednotné. Správnou odpověď zvolilo 88 % dotázaných občanů, že jednotné evropské číslo pro tísňové volání je 112.

2 % respondentů se domnívalo, že jde o telefonní číslo 156, které v České republice patří městské policii a 10 % dotázaných nedokázalo na otázku odpovědět, takže zvolili odpověď „Nevím“.

Graf 8. Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]

Živelní pohroma

Mimořádná událost vzniklá v důsledku škodlivého působení přírodních sil. Přináší škody na majetku, přírodě, poškozují zdraví a mnohdy má za následek smrt lidí. Vzniká rychlým nebo pozvolným přírodním procesem mimořádných rozměrů, který je způsoben ději probíhajícími uvnitř i vně Země, vlivem rozdílů teplot nebo jiných faktorů. Živelní pohromy postihují pevninu, vodstvo i atmosféru.[13]

Co dělat, když bude nařízena evakuace?

V takovém případě je potřebné dodržet zásady pro opuštění bytu, vzít si s sebou evakuační zavazadlo a dostavit se do určeného evakuačního střediska.[13]

Varovný signál „Všeobecná výstraha“

Dnem 1. listopadu 2001 byl na území České republiky zaveden jediný **varovný signál „Všeobecná výstraha“** pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Jedná se o kolísavý tón sirény po dobu 140 vteřin.[13]

Vyhlašuje se v případě, kdy může dojít nebo došlo k ohrožení životů a zdraví obyvatel v důsledku mimořádných událostí – živelní pohromy (např. povodeň, sněhová kalamita, větrná smršť), havárie s únikem nebezpečných látek do životního prostředí (např. havárie v chemickém závodě, ve skladu chemikálií, havárie v jaderném energetickém zařízení, ropná havárie), či jiné mimořádné události (např. teroristický čin, sabotáž, žhářství).[13]

Sirény mohou být použity podle potřeby místně nebo na území kraje i na území celého státu.[13]

Integrovaný záchranný systém tvoří základní a ostatní složky IZS. V rámci provádění záchranných a likvidačních prací jsou připraveny poskytnout bezprostřední pomoc obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí a zajistit provedení záchranných a likvidačních prací.[13]

Základními složkami IZS jsou:

- Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR),
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí,
- zdravotnická záchranná služba,
- Policie České republiky.[13]

Jednotné evropské číslo tísňového volání 112

V roce 1991 Rada Evropských společenství vydala rozhodnutí č. 91/396/EEC ze dne 29. července 1991 o zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání. Stalo se tak především z důvodu usnadnění komunikace s tísňovými službami v rámci Evropské unie, protože došlo k výraznému nárůstu soukromých i služebních cest v rámci Evropy. Každý stát používá svá vlastní tísňová čísla, která cizince mnohdy nezná a při zavolání má většinou jazykové problémy. Na uvedeném čísle musí být zabezpečeno, že zpráva o mimořádné události bude přijata a bude zabezpečena příslušná reakce. Způsob zabezpečení a odbavení má být upraven tak, aby nejlépe odpovídal národní organizaci nouzových systémů.[28]

Povinnost zavést jednotné evropské telefonní číslo tísňového volání byla uložena všem členským státům s tím, že do konce roku 1996 musí být ve všech státech plně funkční. Pro přístup k tomuto tísňovému volání bylo stanoveno telefonní číslo 112.[28]

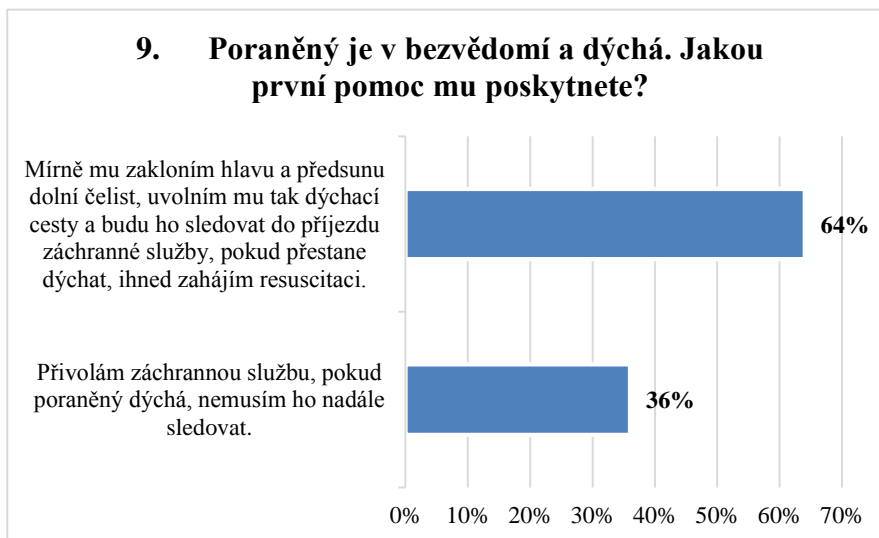
Realizace zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112 v České republice proběhla na základě usnesení vlády č. 391/2000 ze dne 19. dubna 2000, ve znění usnesení vlády č. 350/2002 ze dne 3. dubna 2002. Vybudováno bylo 14 telefonních center tísňového volání, jejichž testovací provoz byl ukončen v červnu 2004.[28]

Druhý okruh otázek bych zhodnotila taktéž zdařilý, ale co se týká evakuace, je potřeba apelovat na obyvatelstvo, aby neztěžovali při nastalé MU práci IZS.

7.3.3 Třetí okruh „Ochrana zdraví“

Devátá otázka je první otázkou z třetího okruhu, který se zabývá ochranou zdraví. Jakou první pomoc poskytnete poraněnému, je-li v bezvědomí a dýchá? Správnou odpověď zvolilo 64 % respondentů, kdy by poraněnému mírně zaklonili hlavu, předsunuli dolní čelist, tak se uvolní dýchací cesty. Dále ho budou sledovat do příjezdu záchranné služby a v případě, že poraněný přestane dýchat, ihned zahájí resuscitaci.

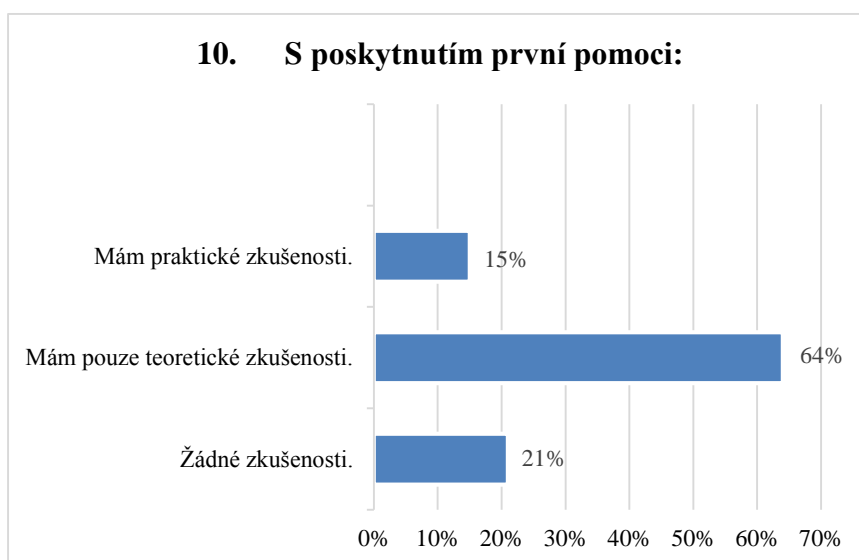
V případě zbylých 36 % dotázaných je alespoň pozitivní, že by přivolali záchrannou službu. I tak si myslím, že by beseda či přednáška o první pomoci v tomto městě občanům neuškodila.

Graf 9. Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]

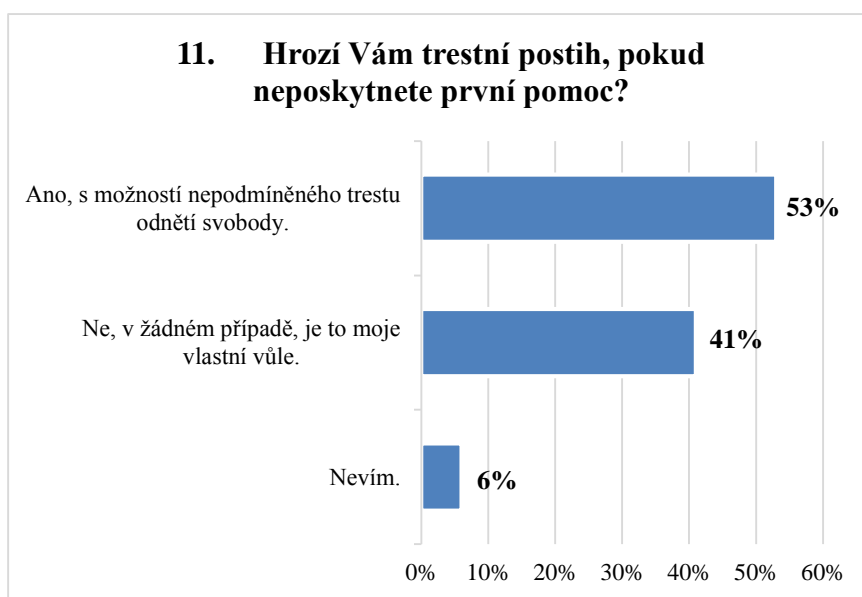
V **desáté otázce** jsem se dozvěděla, jak jsou na tom občané v Plumlově s poskytnutím první pomoci. 15 % dotázaných má s poskytnutím první pomoci praktické zkušenosti. 64 % respondentů odpovědělo, že má pouze teoretické zkušenosti a 21 % občanů nemá žádné zkušenosti.

I zde si stojím za tím, že beseda či přednáška s **praktickou ukázkou první pomoci** by byla pro občany v tomto městě velice **užitečná a přínosná**.

Graf 10. Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]

Zda občanům hrozí trestní postih, pokud neposkytnou první pomoc, tak na to se ptala **otázka jedenáctá**. Pouhých 53 % respondentů odpovědělo správně, že v případě neposkytnutí první pomoci hrozí občanovi trestní postih s možností nepodmíněného trestu odnětí svobody. 41 % občanů si myslí, že je to jejich vlastní vůle a trestní postih jim nehrozí. 6 % dotázaných nedokázalo na otázku odpovědět, tak zvolili možnost „Nevím“.

Graf 11. Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Neposkytnutí pomoci, § 150

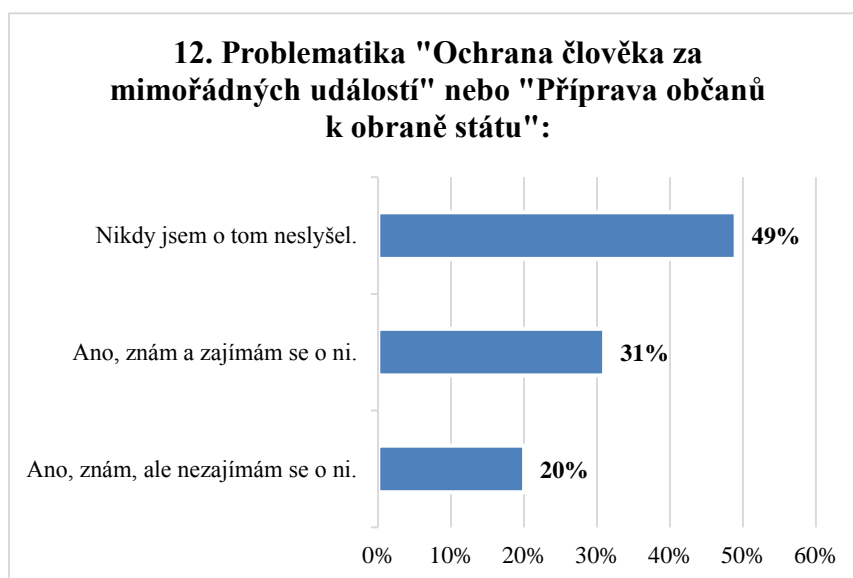
- (1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.[29]

S výsledky třetího okruhu otázek nejsem moc spokojená. Několikrát jsem zde uvedla, že by bylo vhodné, aby vedení města nebo jím zřízená organizace uvažovala o besedě či přednášce na téma „První pomoc“.

7.3.4 Čtvrtý okruh „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ a „Příprava občanů k obraně státu“

Problematikou „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ nebo „Příprava občanů k obraně státu“ se zabývají spíše žáci a studenti na základních a středních školách. I tak mě ale v otázce dvanácté zajímalo, zda o této problematice už někdy obyvatelé slyšeli.

Celkem 49 % respondentů o této problematice nikdy neslyšelo. 31 % dotázaných problematiku zná a zajímá se oni, zde tedy předpokládám, že z větší části jde o rodiče dětí, kteří se s „Ochranou člověka za mimořádných událostí“ nebo „Přípravou občanů k obraně státu“ setkává ve škole. 20 % občanů problematiku zná, ale blíže se o ni nezajímá.

Graf 12. *Otázka č. 12.* Zdroj: [vlastní]

Otázka třináctá byla zaměřena na to, zda se občan někdy zúčastnil přednášky či besedy zabývající se výše uvedenou problematikou. 79 % respondentů se nikdy ničeho takového nezúčastnilo. Pouze 21 % dotázaných občanů odpovědělo „Ano“, tedy že se někdy takové akce zúčastnili. Zde bych si dovolila tvrdit, že šlo o akce spojené se Dnem hasičů a dětským dnem. Jak mi dal na vědomí pan Ing. František Kocourek z městského úřadu v Plumlově, tyto akce proběhly v loňském roce a v rámci těchto oslav se uskutečnily dvě besedy s občany na téma „požární ochrana“.

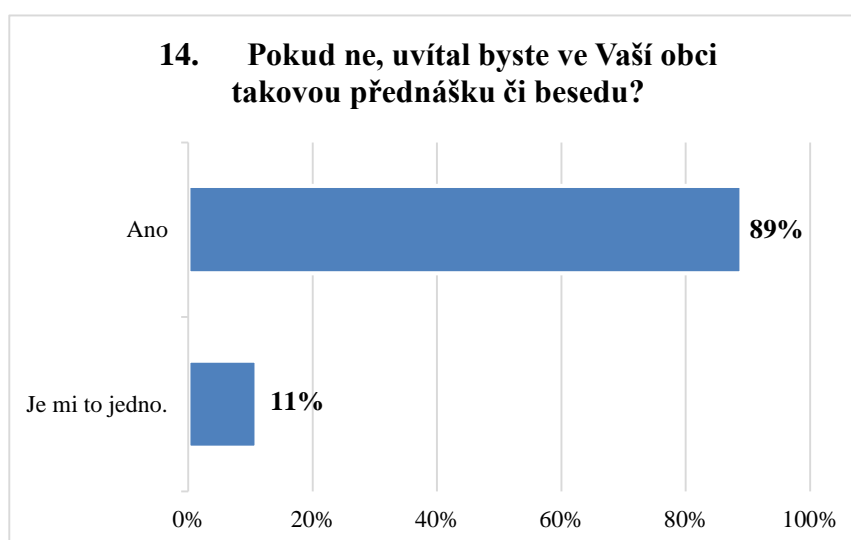

Graf 13. Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní]

Čtvrtý okruh byl spíše informativního charakteru, nešlo zde tedy o znalosti občana. Následující okruh otázek je založený na názoru občana a znalosti webových stránek města.

7.3.5 Pátý okruh „Občan“

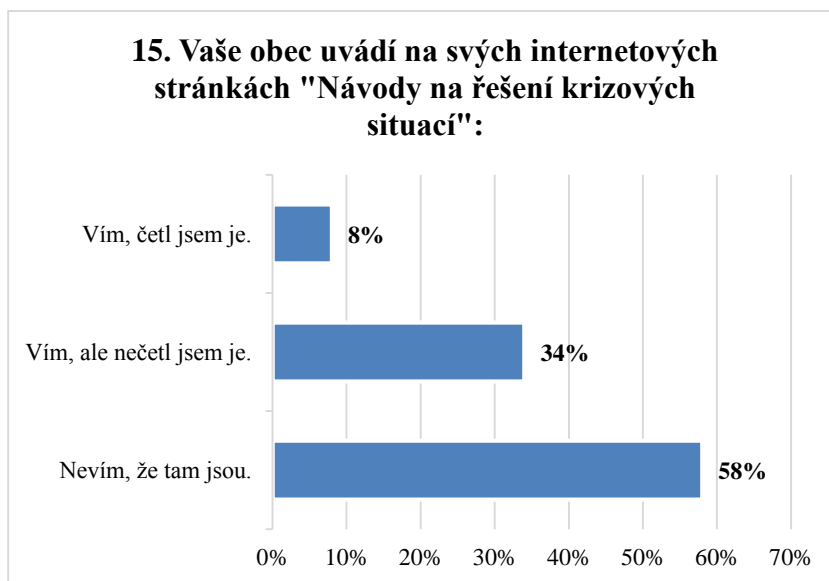
V otázce čtrnácté mohli občané vyjádřit názor na to, zda by uvítali ve svém městě takovou přednášku či besedu. Jednoznačně zvítězila odpověď „Ano“ se svými 89 %. 11 % dotázaných zvolilo odpověď „Je mi to jedno.“

Graf 14. Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]

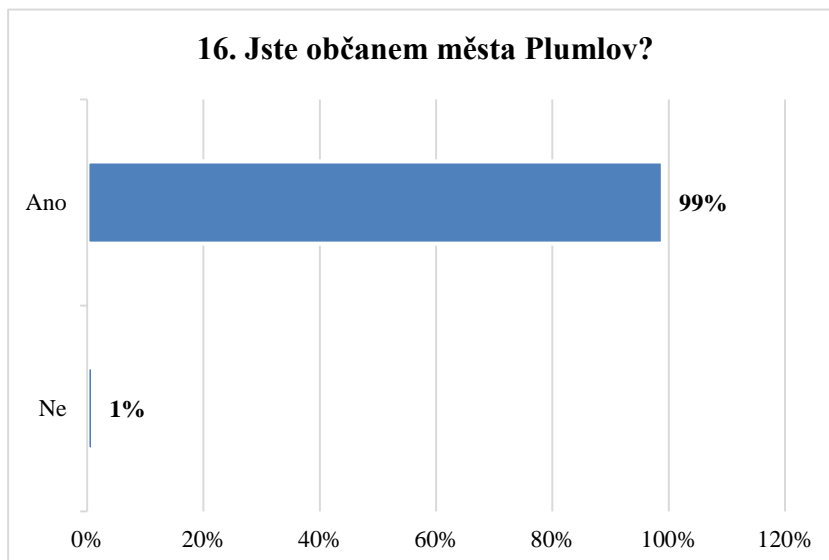
Na internetových stránkách města Plumlova jsem narazila na odkaz „Návody na řešení krizových situací“. Tento odkaz se stal námětem pro předposlední, tudíž **patnáctou otázku** mého dotazníku.

Neuvěřitelných 58 % dotázaných občanů vůbec neví, že tyto návody jsou na webových stránkách města. 34 % občanů o nich ví, ale k jejich přečtení už se nedostal. Pouze 8 % respondentů o „Návodech na řešení krizových situací“ ví a má je prostudované.

Graf 15. Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]

Jelikož k nám do města zavítají i turisté nebo obyvatelé z okolních obcí, tak jsem chtěla šestnáctou otázkou zjistit, kolik občanů v mém dotazníkovém šetření pochází z města Plumlov. 198 obyvatel z celkově 200 dotázaných, tedy 99 % bylo občanem Plumlova. Pouze 1 % respondentů nemělo trvalé bydliště v tomto městě.

Graf 16. Otázka č. 16. Zdroj: [vlastní]

V pátém okruhu, a tedy i posledním, se velice projevil zájem občanů o besedy či přednášky na daná témata. Ovšem záleží, jestli to nebylo jen prvotní nadšení. Mnoho občanů dospělé populace se nerado odvrací od svých běžných denních povinností, takže kolik obyvatel by se doopravdy besed zúčastnilo, není jasné.

8 NÁVRHOVÁ ČÁST

Ze získaných odpovědí je viditelné, že občané města Plumlov mají v oblasti PVČ nedostatečné znalosti a bylo by tedy zapotřebí, aby město zvážilo tyto skutečnosti a do svých pestrých akcí zařadilo i problematiku týkající se ochrany člověka za mimořádných událostí. To, že na svých webových stránkách město uvádí „Návody na řešení krizových situací“ ještě neznamená, že o nich občan ví a má je pečlivě nastudované. Alarmující je především to, že v dotazníku byly otázky, na které má umět výborně odpovědět žák základní školy či středoškolský student.

Výsledky šetření budou do města zaslány i s návrhem, aby tamním občanům bylo poskytnuto daleko více informací a praktických ukázek než tomu bylo dodnes. V návrhu zmíním i tamní dobrovolný spolek, který se ve městě stará o kulturní vyžití, aby popřemýšlel nad zařazením této problematiky do svého programu. Je možné, že odlehčená atmosféra, například ukázkových scének s nádechem humoru, zanechá v občanovi více.

9 ZÁVĚR

V bakalářské práci je popsána aktuální právní úprava, která se vztahuje k preventivně výchovné činnosti a je zaměřena na využívané formy a pomůcky v této problematice. V práci nechybí ani podrobná analýza cílových skupin.

Praktická část bakalářské práce byla zaměřena na běžné obyvatelstvo ve městě Plumlov a průzkum jejich znalostí probíhal na základě dotazníkového šetření, které bylo občanům předloženo v tištěné formě. Dotazník obsahoval otázky zveřejněné v příručce „Příprava občanů k obraně státu“ pro učitele základních škol a z příručky „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ pro učitele základních a středních škol. Na otázky z oblasti ochrany obyvatelstva, živelních pohrom, ochrany zdraví a povinností občana k ochraně státu odpovídalo 200 respondentů ve věku od 26 let.

Problematika ochrana člověka za mimořádných událostí má v dnešní době velký význam. Občané ČR mají právo na bezpečnost, kterou jim zajišťuje stát, ale je žádoucí, aby obyvatelé dokázali poskytnout pomoc jak sami sobě, tak i druhým. Informace a dovednosti, které by občan měl ohledně ochrany obyvatelstva znát, nejsou nové, ale stále více aktuální. Je tedy potřeba tyto informace o ochraně člověka za mimořádných událostí neustále obyvatelům vštěpovat do jejich podvědomí, ať už pravidelnými přednáškami či praktickými ukázkami.

Cíl bakalářské práce byl splněn. Teď už jen záleží na vedení města Plumlov, jak s danými výsledky naloží a zda bude obohacovat své občany znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Vyd. 1. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2013 [i.e. 2014], 75 s. ISBN 978-80-86466-50-7.
- [2] MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, 133 s. ISBN 978-80-7251-298-0.
- [3] MARTÍNEK B., LINHART P. a kol. *Ochrana obyvatelstva, Modul E*. Praha: MV – GR HZS ČR, 2006.
- [4] ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>
- [5] MARTÍNEK, Bohumír. *Metodický manuál pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva*. 1. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, 109 s. ISBN 978-80-7385-131-6.
- [6] *Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy – Ochrana člověka za mimořádných událostí, č. j. 12050/03-22* [online]. Praha 4. 3. 2003 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1>
- [7] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (verze platná od 1. 9 .2013)* [online]. MŠMT, Praha 2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

- [8] *Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult* [online]. Praha 5. 10. 2011 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/material-zacleneni-tematik-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pece-o-zdravi-a-dopravni-vychova-do-studijnich-programu-pedagogickych-fakult.aspx>
- [9] TILCEROVÁ, Eleonóra. *Výchova a vzdělávání obyvatelstva v intencích koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. In: *Zkvalitnění systému vzdělávání a výzkumu v oblasti ochrany obyvatelstva: sborník z mezinárodního workshopu, konaný 27. března 2014 v Uherském Hradišti*. Uherské Hradiště: FLKŘ Uherské Hradiště, 2014, s. 393-397. ISBN 978-80-7454-336-4.
- [10] *Koncepce preventivně výchovné činnosti* [online]. Ostrava: Hasičský záchranný sbor MSK. 2005 [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.hzsmsk.cz/prevence/pvc.pdf>
- [11] TILCEROVÁ, Eleonóra. *Příprava vybraných skupin obyvatelstva na MU v kontextu KOOB do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. Ostrava, 2014 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://arr.cz/ke-stazeni/category/96-brokerage-event-2014?lang=cs>
- [12] *Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Pomůcky pro mateřské školy*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 14. 2. 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- [13] *Ochrana člověka za mimořádných událostí. Příručka pro učitele základních a středních škol* [online]. MV – GŘ HZS ČR, Praha 2003 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- [14] *Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Pomůcky pro základní a střední školy*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 14. 2. 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>

- [15] Výchova dětí v oblasti požární ochrany. *Příručka pro učitele základních a speciálních škol* [online]. MV – GŘ HZS ČR, Praha 2003 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- [16] Výchova a prevence v oblasti požární ochrany. *Příručka pro učitele středních škol* [online]. MV – GŘ HZS ČR, Praha 2003 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/podklady-a-ucebnice.aspx>
- [17] Hasík CZ: Preventivně výchovná činnost v oblasti PO a OOB. *Výcvik a vzdělávání: Vzdělávání pedagogů* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/vycvik/index.html>
- [18] Záchranný kruh: O nás. *Co děláme?: Kdo jsme?* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/o-nas/co-delame.html>
- [19] Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí. Projekty k podpoře výuky na školách. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/projekty-k-podpore-vyuky-na-skolach.aspx>
- [20] Výchova a vzdělávání obyvatelstva. *Příprava dětí a mládeže*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/uspechy-hasicskeho-zachranneho-sboru-na-poli-vychovy-a-vzdelavani.aspx>
- [21] Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách [online]. MŠMT, Praha 2012 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/>
- [22] Výchova a vzdělávání obyvatelstva. *Příprava dospělé populace*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/uspechy-hasicskeho-zachranneho-sboru-na-poli-vychovy-a-vzdelavani.aspx>

- [23] Výchova a vzdělávání obyvatelstva. *Příprava specifických skupin obyvatelstva*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Ochrana obyvatelstva* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/uspechy-hasicskeho-zachranneho-sboru-na-poli-vychovy-a-vzdelavani.aspx>
- [24] HZS ČR. *Spolupráce s Hasičským záchranným sborem ČR* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.sensen.cz/aktuality/2014/spoluprace-s-hasicskym-zachrannym-sborem-cr/>
- [25] Příprava občanů k obraně státu. *Co je to POKOS?* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/co-je-pokos>
- [26] Příprava občanů k obraně státu. *Pro učitele* [online]. 2015 [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/pro-ucitele>
- [27] ČESKO. Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>
- [28] Tísňová volání: *Tísňová volání v ČR*. In: *Hasičský záchranný sbor České republiky: Integrovaný záchranný systém* [online]. Praha, 2013. [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx>
- [29] *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vyd. 6. Praha: Armex, 2015, 175 s. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-36-6.
- [30] *Vědecké metody ve společenských vědách* [online]. Praha, 2014. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/vedecke_metody.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
ČR	Česká republika
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
KOOB	Koncepce ochrany obyvatelstva
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Mimořádná událost
MV – GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
např.	například
OO	Ochrana obyvatelstva
popř.	popřípadě
RVP	Rámcový vzdělávací program
tzv.	takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. <i>Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“</i> . Zdroj: [1]	13
Obr. 2. <i>Příručka pro učitele základních a středních škol „Ochrana člověka za mimořádných událostí“</i> . Zdroj: [13]	23
Obr. 3. Videokazeta s videofilmem. Zdroj: [14]	24
Obr. 4. <i>Příručka „Viš odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112?“</i> Zdroj: [15]	24
Obr. 5. <i>Příručka pro učitele základních a speciálních škol „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“</i> . Zdroj: [15].....	25
Obr. 6. <i>Videokazety „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“</i> . Zdroj: [14].....	25
Obr. 7. <i>Příručka „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“</i> . Zdroj: [16].....	26
Obr. 8. <i>Pomůcky vydané nakladatelstvím učebnic Fortuna</i> . Zdroj: [14].....	26
Obr. 9. <i>Pomůcky vydané nakladatelstvím ALBRA</i> . Zdroj: [14]	27
Obr. 10. <i>DVD „Štěstí přeje připraveným“</i> . Zdroj: [14].....	27
Obr. 11. <i>Logo „Hasík CZ“</i> . Zdroj: [19].....	28
Obr. 12. <i>Logo Asociace „Záchranný kruh“</i> . Zdroj: [19].....	28
Obr. 13. <i>Publikace „Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí...“</i> . Zdroj: [19]	29
Obr. 14. <i>Logo projektu „SENSEN – Senzační senioři“</i> . Zdroj: [24]	33

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. <i>Otázka č. 1.</i> Zdroj: [vlastní].....	37
Graf 2. <i>Otázka č. 2.</i> Zdroj: [vlastní].....	37
Graf 3. <i>Otázka č. 3.</i> Zdroj: [vlastní].....	38
Graf 4. <i>Otázka č. 4.</i> Zdroj: [vlastní].....	39
Graf 5. <i>Otázka č. 5.</i> Zdroj: [vlastní].....	39
Graf 6. <i>Otázka č. 6.</i> Zdroj: [vlastní].....	40
Graf 7. <i>Otázka č. 7.</i> Zdroj: [vlastní].....	41
Graf 8. <i>Otázka č. 8.</i> Zdroj: [vlastní].....	41
Graf 9. <i>Otázka č. 9.</i> Zdroj: [vlastní].....	44
Graf 10. <i>Otázka č. 10.</i> Zdroj: [vlastní].....	44
Graf 11. <i>Otázka č. 11.</i> Zdroj: [vlastní].....	45
Graf 12. <i>Otázka č. 12.</i> Zdroj: [vlastní].....	46
Graf 13. <i>Otázka č. 13.</i> Zdroj: [vlastní].....	47
Graf 14. <i>Otázka č. 14.</i> Zdroj: [vlastní].....	47
Graf 15. <i>Otázka č. 15.</i> Zdroj: [vlastní].....	48
Graf 16. <i>Otázka č. 16.</i> Zdroj: [vlastní].....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro obyvatelstvo.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO OBYVATELSTVO

Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva

Dobrý den,

jmenuji se **Ria Klementová** a studuji obor Ochrana obyvatelstva na Fakultě logistiky a krizového řízení v Uherském Hradišti.

Věnujte mi prosím několik minut svého času k vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník je zcela anonymní a slouží ke sběru informací pro vypracování praktické části mé bakalářské práce na téma „Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva“.

Děkuji za Váš čas a přeji Vám příjemný zbytek dne.

Povinnosti občana k obraně státu

1. **Branná povinnost vzniká občanovi ČR:**
 - a) Den po osmnáctých narozeninách a zaniká dnem dosažení 60 let.
 - b) Den po osmnáctých narozeninách a zaniká dnem dosažení 50 let.
 - c) Branná povinnost již neplatí.

2. **Vztahuje se branná povinnost na muže i ženy?**
 - a) Ano
 - b) Ne

3. **Občan ČR, na kterého se vztahuje branná povinnost, je povinen:**
 - a) Připravit si zásoby potravin.
 - b) Podrobit se odvodnímu řízení.
 - c) Nevím.

Živelní pohromy, Ochrana obyvatelstva

4. **Co jsou to živelní pohromy?**
 - a) Mimořádné události způsobené lidskou činností.
 - b) Mimořádné události způsobené přírodou.
 - c) Nevím.

5. **Jestliže je při povodních nařízena evakuace:**
 - a) Nesmí být nařízena.
 - b) Je-li nařízena, musím se jí zúčastnit.
 - c) I když je nařízena, nemusím se jí zúčastnit.

6. Jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?
- požární poplach
 - všeobecná výstraha
 - nevím
7. Které organizace jsou základními složkami Integrovaného záchranného systému?
- Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba.
 - Báňská záchranná služba, Horská služba, Zdravotnická záchranná služba.
8. Víte, jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?
- 156
 - 112
 - Nevím

Ochrana zdraví

9. Poraněný je v bezvědomí a dýchá. Jakou první pomoc mu poskytnete?
- Mírně mu zakloním hlavu a předsunu dolní čelist, uvolním mu tak dýchací cesty a budu ho sledovat do příjezdu záchranné služby, pokud přestane dýchat, ihned zahájím resuscitaci.
 - Přivolám záchrannou službu, pokud poraněný dýchá, nemusím ho nadále sledovat.
10. S poskytnutím první pomoci:
- Mám praktické zkušenosti.
 - Mám pouze teoretické zkušenosti.
 - Žádné zkušenosti.
11. Hrozí Vám trestní postih, pokud neposkytnete první pomoc?
- Ano, s možností nepodmíněného trestu odnětí svobody.
 - Ne, v žádném případě, je to moje vlastní vůle.
 - Nevím.

Ochrana člověka za mimořádných událostí, Příprava občanů k obraně státu

12. Problematika „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ nebo „Příprava občanů k obraně státu“:
- Nikdy jsem o tom neslyšel.
 - Ano, znám a zajímám se o ni.
 - Ano, znám, ale nezajímám se o ni.

13. Zúčastnil jste se někdy přednášky či besedy zabývající se problematikou „Ochrana člověka za mimořádných událostí“ nebo „Příprava občanů k obraně státu“?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Občan

14. Pokud ne, uvítal byste ve Vaší obci takovou přednášku či besedu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je mi to jedno.

15. Vaše obec uvádí na svých internetových stránkách „Návody na řešení krizových situací“:

- a) Víím, četl jsem je.
- b) Víím, ale nečetl jsem je.
- c) Nevím, že tam jsou.

16. Jste občanem města Plumlov?

- a) Ano
- b) Ne